

Nader onderzoek vleermuizen en huismussen

Omgeving St. Theresiastraat te Raamsdonksveer

projectnummer 0454587.100
concept
21 oktober 2020

Nader onderzoek vleermuizen en huismussen

Omgeving St. Theresiastraat te Raamsdonksveer

projectnummer 0454587.100

concept
21 oktober 2020

Auteurs

S.C.H.J. van Eijk
J. De Graaf (H.D.G. ecologisch veldwerk)

Opdrachtgever

Adviesbureau Chaan

4854 AS Bavel

datum vrijgave
21-10-2020

beschrijving revisie
Definitief

goedkeuring
B.P.A.W. Franken

vrijgave
E. Matla

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Leeswijzer	1
2	Wettelijk kader	2
2.1	Wnb - soortbescherming	2
2.1.1	Jaarrond beschermde nesten: soorten van de Vogelrichtlijn	2
2.2	Soorten van de Habitatrichtlijn	3
2.3	Zorgplicht	3
3	Methode	4
3.1	Vleermuizen	4
3.2	Huismus	5
3.3	Terreinbezoeken	5
4	Resultaten	6
4.1	Huismus	6
4.2	Vleermuizen	6
4.2.1	Resultaten bezoeken	6
4.2.2	Samenvattend	8
5	Toetsing Wet natuurbescherming	9
5.1	Huismus	9
5.2	Vleermuizen	9
6	Conclusie	9
7	Bronnen	10

Globale ligging van het plangebied (rood omlijnd). Bron: Street Smart, 2019.

1 Inleiding

Prisma is voornemens om in de Sint Theresiastraat te Raamsdonksveer 32 zorg/wooneenheden en een (zorg)centrum te ontwikkelen. Hiervoor wordt de aanwezige bebouwing gesloopt en wordt het (openbaar) groen verwijderd. Het plan kan worden uitgevoerd als duidelijk is dat het plan niet in strijd is met de Wet natuurbescherming en het beleid van het Natuurnetwerk Nederland. Daarom is inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en beschermde gebieden binnen de invloedssfeer van het onderzoeksgebied en de effecten hierop.

Om dit inzicht te verkrijgen is in 2019 een natuurtoets uitgevoerd (Antea group, 2019). Uit deze natuurtoets blijkt dat een nader onderzoek naar het voor komen van verschillende beschermde soorten in het plangebied nodig is. Het gaat hierbij om de volgende soorten:

- Vleermuizen;
- Huismus.

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied (rood omlijnd). Bron: Startnotitie Prisma, Sint Theresiastraat, Beethovenlaan en Varenstraat te Raamsdonksveer.

1.1 Leeswijzer

Het nader onderzoek is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van het nader onderzoek, het onderzoeksgebied en het projectvoornemen weer;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van het nader onderzoek;
- Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de resultaten van het nader onderzoek;
- Hoofdstuk 5 gaat in op de effecten van het projectvoornemen op de aanwezige soorten;
- Hoofdstuk 6 omvat de conclusie van het onderzoek.

2 Wettelijk kader

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortbescherming relevant voor voorliggend nader onderzoek.

2.1 Wnb - soortbescherming

In de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. Soorten van de Vogelrichtlijn;
2. Soorten van de Habitatrictlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels;
3. 'Andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrictlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Voorliggende toetsing richt zich onder andere op het voorkomen van vleermuizen. Deze soortgroep is beschermd in het kader van de Habitatrictlijn en staat vermeld in artikel 3.5 van de Wnb. Onderstaand zijn de verbodsbepalingen uit dit artikel uiteengezet.

2.1.1 Jaarrond beschermde nesten: soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt. Onderstaand staan de verbodsbepalingen uit de Wnb uiteengezet.

Artikel 3.1 Wet natuurbescherming (Vogelrichtlijn)

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Jaarrond beschermde nesten zijn van vogels welke, in tegenstelling tot vele andere nesten, het hele jaar beschermd. Voorbeelden hiervan zijn huismus, buizerd en ooievaar. Deze staan vermeld op de '**Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelsoorten**' (LNV, 2009). Middels categorieën wordt onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4).

2.2 Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn met uitzondering van vogels) is het verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.

Artikel 3.5 Wet natuurbescherming (Habitatrichtlijn)

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, Bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

2.3 Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in [artikel 1.11](#) de zorgplicht opgenomen. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

3 Methode

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die is toegepast voor voorliggende onderzoeken. In paragraaf 3.1 is de methode voor het vleermuisonderzoek nader uitgewerkt. Paragraaf 3.2 geeft de methode voor het huismuisonderzoek weer. In paragraaf 3.3 zijn de veldbezoeken weergegeven.

3.1 Vleermuizen

Om inzicht te krijgen in het gebruik van het plangebied door de gewone dwergvleermuis (en andere vleermuissoorten) is een onderzoek uitgevoerd conform het protocol, opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus; 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' 2017 (Netwerk Groene Bureau's, 2017).

Het inventariseren van vleermuizen is te verdelen in het inventariseren van zomer- en kraamverblijven, paarverblijven en zwermplaatsen, winterverblijven en vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen. Het onderzoek is uitgevoerd door een ervaren, ter zake kundig ecooloog. Onderstaand wordt aangegeven op welke wijze het onderzoek uitgevoerd is.

Zomer- en kraamverblijven van vleermuizen

In de periode 15 mei – 15 juli wordt het onderzoekgebied onderzocht op de aanwezigheid van zomer- en kraamverblijven van vleermuizen. Deze inventarisatie bestaat uit drie ronden, waarvan er één in de vroege ochtend van circa twee uur voor zonsopkomst wordt uitgevoerd. Twee ronden vinden 's avonds plaats vanaf zonsondergang.

Paarverblijven en zwermplaatsen van vleermuizen

In de periode 15 augustus – 15 september worden twee inventarisaties van twee uur uitgevoerd, teneinde paarverblijven en zwermplaatsen vast te stellen dan wel uit te sluiten. Eén van deze inventarisaties wordt 's ochtends uitgevoerd en de andere 's avonds.

Vliegroutes en foerageergebied

Het inventariseren van vliegroutes en foerageergebied wordt simultaan met de overige vleermuisinventarisaties uitgevoerd. Vliegroutes en foerageergebieden worden op kaart ingetekend.

Winterverblijven

Tijdens de paarperiode wordt twee keer gekeken naar het zogenaamde winterzwermen tussen 00:00 en 02:00 uur.

Materiaal en condities inventarisatierondes

Gedurende de inventarisatie is het gebied te voet belopen. Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, langdurige regenval, dichte mist en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Tijdens dergelijke weersomstandigheden is niet gewerkt.

De inventarisatie met betrekking tot vleermuizen worden met behulp van een zogenaamde batdetector uitgevoerd. Dit apparaat vangt de ultrasone geluiden van vleermuizen op en maakt deze hoorbaar voor het menselijke gehoor. Tevens kunnen de geluiden worden opgenomen voor analyse achteraf. Enkele soorten zijn namelijk zeer moeilijk te determineren in het veld.

3.2 Huismus

Ten behoeve van de huismus zijn in de periode 1 april – 15 mei 2020 twee gerichte veldbezoeken uitgevoerd. De inventarisatie heeft tijdens goede weersomstandigheden plaatsvinden, rond 1 à 2 uur na zonsopkomst en met een tussenperiode van minimaal 10 dagen. Deze methode is beschreven in het kennisdocument huismus (BIJ12, 2017).

3.3 Terreinbezoeken

Ten behoeve van de soortonderzoeken zijn de hieronder beschreven terreinbezoeken uitgevoerd (zie Tabel 3.1). Vanwege de grootte van het plangebied zijn meer terreinbezoeken uitgevoerd dan volgens de methode nodig is, zodat het hele plangebied kon worden geïnventariseerd.

Tabel 3.1. Overzicht terreinbezoeken en omstandigheden.

Datum	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Neerslag	Bewolking	Soort
23-8-2019	22.00-02.00	18°C	stil	droog	geen	vleermuizen
02-9-2019	23.00-02.00	14°C	ZW-1	droog	100%	vleermuizen
25-9-2019	23.00-01.00	16°C	Z-2	droog	100%	vleermuizen
06-4-2020	08.00-09.15	12°C	Z-1	droog	geen	huismussen
17-4-2020	07.30-08.30	08°C	NO-1	droog	10%	huismussen
04-5-2020	07.00-08.00	10°C	N	droog	100%	huismussen
16-5-2020	21.30-23.30	11°C	W	droog	geen	vleermuizen
17-5-2020	21.30-23.30	14°C	W	droog	geen	vleermuizen
18-5-2020	21.30-23.30	14°C	ZW-1	droog	80%	vleermuizen
08-6-2020	03.15-05.20	12°C	ZW	droog	100%	vleermuizen
09-6-2020	03.15-05.20	11°C	N-2	droog	100%	vleermuizen
05-7-2020	22.00-24.10	15°C	ZW-2	droog	80%	vleermuizen
06-7-2020	22.00-24.00	12°C	W	droog	20%	vleermuizen

4 Resultaten

4.1 Huismus

In de periode april/mei zijn drie veldbezoeken uitgevoerd gericht op het voorkomen van de huismus. De omstandigheden waaronder deze bezoeken zijn uitgevoerd zijn aangegeven in Tabel 3.1. Er zijn geen broedende huismussen in het plangebied aangetroffen. De plaatsen waar wel nesten van huismussen aanwezig zijn (net buiten het plangebied) zijn weergegeven op Figuur 4.1 met een blauwe stip. Daarnaast is met een rode stip in Figuur 4.1 aangegeven waar de huismussen graag in struiken verblijven (een zogenoemde vergaderlocatie).

Figuur 3.1. Nesten (blauwe stip) en "vergaderlocatie" (rode stip) van de huismus.

4.2 Vleermuizen

In de periode augustus 2019 t/m juli 2020 zijn tien veldbezoeken uitgevoerd gericht op vleermuizen. De omstandigheden waaronder deze bezoeken zijn uitgevoerd zijn aangegeven in Tabel 3.1. De resultaten van de veldbezoeken zijn hieronder weergegeven.

4.2.1 Resultaten bezoeken

Avond/nachtbezoeken augustus/september 2019

Deze bezoeken waren met name gericht op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en het vaststellen van vliegroutes. Tijdens de avond/nachtbezoeken op 23 augustus 2019 zijn er 8 foeragerende gewone dwergvleermuizen, 2 foeragerende ruige dwergvleermuizen en een foeragerende laatvlieger waargenomen. Tevens zijn tijdens dit veldbezoek 2 baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Zwermgedrag is niet waargenomen.

Tijdens het avondbezoek op 2 september 2019 zijn 8 foeragerende gewone dwergvleermuizen, 1 foeragerende ruige dwergvleermuis, 1 foeragerende laatvlieger en 1 foeragerende grootoorvleermuis waargenomen. Tijdens dit veldbezoek zijn geen baltzende gewone vleermuizen waargenomen. Zwermgedrag is ook niet waargenomen.

Avondbezoek september 2019

Het bezoek op 25 september 2019 was met name gericht op het vaststellen van baltzende vleermuizen en het vaststellen van paarverblijfplaatsen. Tijdens dit avondbezoek zijn 6 foeragerende gewone dwergvleermuizen, 1 foeragerende ruige dwergvleermuis en 1 foeragerende grootoorvleermuis waargenomen. Tevens zijn tijdens dit veldbezoek 3 baltzende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Zwermgedrag is niet waargenomen.

Avondbezoeken mei 2020

Deze avondbezoeken waren gericht op het vaststellen van foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen in en nabij het plangebied. Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen tijdens deze veldbezoeken.

Gedurende het avondbezoek op 16 mei zijn 12 foeragerende dwergvleermuizen, 1 foeragerende laatvlieger en 3 foeragerende grootoorvleermuizen waargenomen. Uitvliegende vleermuizen zijn niet waargenomen.

Bij het avondbezoek op 17 mei zijn er 17 foeragerende gewone dwergvleermuizen en een foeragerende grootoorvleermuis waargenomen. Uitvliegende vleermuizen zijn niet waargenomen.

Gedurende het avondbezoek op 18 mei zijn 16 foeragerende dwergvleermuizen en 1 foeragerende ruige dwergvleermuis waargenomen. Uitvliegende vleermuizen zijn niet waargenomen.

Ochtendbezoeken juni 2020

Dit bezoek was met name gericht op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en het vaststellen van vliegroutes. Er zijn geen verblijfplaatsen waargenomen.

Tijdens het ochtendbezoek op 8 juni zijn er 12 foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Invliegende vleermuizen en zwermgedrag bij verblijfplaatsen is niet waargenomen.

Tijdens het ochtendbezoek op 9 juni zijn er 14 foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Invliegende vleermuizen en zwermgedrag bij verblijfplaatsen is niet waargenomen.

Avondbezoeken juli 2020

Dit bezoek was met name gericht op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en het vaststellen van vliegroutes. Er zijn geen verblijfplaatsen waargenomen.

Tijdens het avondbezoek op 5 juli zijn 20 foeragerende en voorbijtrekkende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Uitvliegende vleermuizen zijn niet gezien.

Tijdens het avondbezoek op 6 juli zijn er 9 foeragerende en voorbijtrekkende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Uitvliegende vleermuizen zijn niet gezien.

4.2.2 Samenvattend

In de gehele onderzoeksperiode zijn in en nabij het plangebied vier vleermuissoorten waargenomen. Dit betreft de volgende soorten:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*;
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*;
- Laatvlieger *Eptesicus serotinus*;
- Gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en massa winterverblijven zijn niet waargenomen in het plangebied. Aanwezigheid van verblijfplaatsen binnen de grenzen van het plangebied is uitgesloten.

Foerageergebied

In het plangebied zijn steeds foeragerende vleermuizen waargenomen. Gezien de aantallen en verplaatsingen van vleermuizen is van een essentieel¹ foerageergebied in het plangebied geen sprake. In de directe omgeving is voldoende alternatief geschikt foerageergebied beschikbaar.

Vliegroutes

Aan de rand van het plangebied zijn twee vliegroutes waargenomen. De ligging van deze routes zijn weergegeven op Figuur 3.2. Gezien de aantallen vleermuizen die gebruik maakten van deze vliegroute en de aanwezigheid van alternatieve vliegroutes is van een essentiële vliegroute binnen de begrenzing van het plangebied geen sprake.

Figuur 3.2. Vliegroutes vleermuizen (niet zijnde essentiële vliegroutes).

¹ “Essentieel” moet worden gelezen als “essentieel voor het functioneren van een verblijfplaats”.

5 Toetsing Wet natuurbescherming

5.1 Huismus

Nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd middels Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van de huismus in het plangebied aangetroffen. Aanwezigheid van huismusnesten binnen het plangebied is uitgesloten. Negatieve effecten als gevolg van het voornemen op de beschermde huismus zijn niet aan de orde.

5.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en essentiële vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd middels de Wet natuurbescherming Artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Er zijn geen beschermde verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden of essentiële vliegroutes van vleermuizen in het plangebied of de directe omgeving aanwezig. Daarmee kunnen negatieve effecten als gevolg van het voornemen op beschermde delen van het leefgebied van vleermuizen worden uitgesloten.

6 Conclusie

Prisma is voornemens om in de Sint Theresiastraat te Raamsdonksveer 32 zorg/wooneenheden en een (zorg)centrum te ontwikkelen. Uit de natuurtoets, uitgevoerd door Antea group in 2019, kwam naar voren dat nader onderzoek naar het voor komen van huismus en vleermuizen noodzakelijk was. Dit onderzoek, waarvan voorliggende rapportage de uitwerking is, is conform de geldende protocollen voor deze soorten uitgevoerd in de periode augustus 2019 t/m juli 2020.

Aanwezigheid van beschermde verblijfplaatsen of essentiële onderdelen van het leefgebied van vleermuizen en huismus binnen de begrenzing van het plangebied is uitgesloten. Negatieve effecten zijn derhalve uitgesloten. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde. Wel geldt te allen tijde, zoals reeds in de natuurtoets vermeld, de zorgplicht bij uitvoering van de werkzaamheden.

7 Bronnen

Antea group, 2019. Natuurtoets Ontwikkeling St. Theresiastraat ong. te Raamsdonksveer.
Toetsing Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland.

BIJ12, 2017. Kennisdocument huismus.

BIJ12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Vleermuisprotocol 2017.

NDFF

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

[E. bart.franken@anteagroup.com](mailto:E.bart.franken@anteagroup.com)

www.anteagroup.nl

Copyright © 2020

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.